

DÔLEŽITOSŤ FINANČNEJ GRAMOTNOSTI PRE FINANČNÝ SEKTOR ALEBO AKO DOSIAHNUŤ „ROZUMNÝ TÓN NA VRCHOLE“ NA SLOVENSKU

JOZEFÍNA ŽÁKOVÁ, GENERÁLNA RIADITEĽKA SLOVENSKEJ ASOCIÁCIE POISŤOVNÍ, PREDSEDNÍČKA
SEKTOROVEJ RADY PRE BANKOVNÍCTVO, FINANČNÉ SLUŽBY A POISŤOVNÍCTVO

Abstrakt

Sektorová rada pre bankovníctvo, finančné služby a poisťovníctvo vo svojom dokumente Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore bankovníctvo, finančné služby a poisťovníctvo uvádza ako jednu zo slabých stránok sektora nízku úroveň finančnej gramotnosti užívateľov poskytovaných finančných služieb. Členovia Sektorovej rady pracujú v rôznych inštitúciách, ktoré sa venujú vlastnému vzdelávaniu či už na zákonnej alebo dobrovoľnej báze. Za kľúčové však považuje Sektorová rada, aby odborníci v tomto sektore mali väčší vplyv na reguláciu sektora v oblasti finančnej politiky a jej vplyvu na finančnú gramotnosť. Preto sa javí, že navrhovaná Rada pre finančnú gramotnosť, ako stály expertný orgán by mohol mať okrem vplyvu na kontinuálne vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti aj ďalší vplyv - a to možnosť posudzovania novej regulácie na obdobnom princípe akým funguje v iných oblastiach tzv. „hodnota za peniaze“.

Kľúčové slová: finančná gramotnosť, ekonomické vzdelávanie, Sektorová rada pre bankovníctvo, finančné služby, bankovníctvo, peniaze, hodnota

Príspevok:

Sektorová rada vo svojom dokumente Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore bankovníctvo, finančné služby a poisťovníctvo uvádza ako jednu zo slabých stránok sektora nízku úroveň finančnej gramotnosti užívateľov poskytovaných finančných služieb. Preto sa v Sektorovom strategickom zámere zaoberá tým, ako dosiahnuť finančná gramotnosť u každého občana, s dôrazom na osobnú zodpovednosť a za tým účelom okrem iného navrhuje:

- Zaviesť systémové opatrenia na kontinuálne zvyšovanie kompetencií občanov vo finančnej gramotnosti – jedným z potrebných krokov je vytvoriť Radu pre finančnú gramotnosť – t. j. stály expertný orgán
- Podporovať nadstavbové vzdelávacie aktivity na zlepšenie finančnej gramotnosti
- Popularizovať dôležitosť finančnej gramotnosti vo verejnosti a prehľbovať individuálnu zodpovednosť pri finančnom plánovaní a zabezpečení sa na dôchodok

Sektorová rada spolu s RÚZ veľmi intenzívne pracovala na tom, aby sa problematika finančnej gramotnosti riešila aj vo vládnom programe.

Vláda sa v tejto oblasti zaviazala:

- **Reguláciou riešiť nevhodnú alokáciu aktív obyvateľstva**
„Kľúčovými výzvami v oblasti finančného trhu na Slovensku sú nevhodná alokácia aktív domácností a s ňou súvisiaca nízka úroveň finančnej gramotnosti spotrebiteľskej verejnosti. Vláda SR podporí zavedenie investičných nástrojov a regulácie kapitálového trhu pre

obyvateľstvo, inštitucionálnych investorov a bánk na efektívnejšiu alokáciu dlhodobého kapitálu v ekonomike.

- **Podporiť finančné vzdelávanie žiakov, študentov a pedagógov**

„Vláda SR podporí zlepšovanie finančnej gramotnosti občanov s osobitným dôrazom na finančné vzdelávanie žiakov, študentov a pedagógov. Podporí tak nielen zodpovedné hospodárenie rodín, lepšie investičné rozhodnutia obyvateľov (vrátane dôchodkového sporenia), vyššiu ochranu zraniteľných skupín pred úžerou ale aj celkovú finančnú stabilitu na Slovensku.

- **Posilniť zodpovednosť sprostredkovateľov**

„Vláda SR upraví pravidlá distribúcie finančných služieb s cieľom kvalitnejších služieb, vyváženého postavenia zainteresovaných strán a zvýšenia zodpovednosti finančných sprostredkovateľov.

- **Zlepšiť konkurenčné prostredie v úveroch a zabezpečiť možnosť ich prenosu**

„Vláda SR prehodnotí stav v oblasti úverov na bývanie a v prípade potreby prijme opatrenia na zlepšenie konkurenčného prostredia a prenos úverov. „

- **Zabezpečiť odolnosť domácností a bánk aj v krízových časoch.**

„V spolupráci s NBS bude vláda dbať na to, aby sa zadlžovanie obyvateľstva zvyšovalo udržateľnou mierou, ktorá zodpovedá ekonomickým fundamentom a zabezpečí odolnosť domácností a bánk aj v krízových časoch. „

Kto je aktívny na poli finančnej gramotnosti ?

Z prezentácii, ktoré odznievajú na tejto konferencii sa dozvedáme, kto všetko vyvíja aktivity na tomto poli. Niektorým subjektom ako sú školy to prikazuje zákon, na druhej strane niektorí producenti a distribútori produktov to robia na dobrovoľnej báze – každý z nich má svoj legitímny dôvod a cieľ . Špecifický postoj zastáva NBS – napriek tomu, že jej to zákon neprikazuje, realizuje kvalifikované a zaujímavé projekty.

Čo reálne v tejto veci robí vláda?

V mnohých veciach vláda robí presný opak toho, čo je z finančného hľadiska rozumné. Často presadzuje opatrenia, ktoré riešia nejaký detail ale nerieši tým celý systém. Presadzuje účelové regulácie , ktoré sú rozsiahlo zneužívané ako sú opatrenia na eliminovanie rozsiahlej zadlženosti niektorých obyvateľov cestou zastavenia exekúcií , osobných bankrotov a pod. Alebo svojim verejne prezentovaným postojom ubezpečí ľudí, že sa nemusia sami starať o svoje veci, lebo vláda to za nich vyrieši – poskytne zadarmo byty, pomôže pri živelných udalostiach (povodne, víchrice a pod.) , kedy vláda sľúbi finančnú pomoc iba nepoisteným .

To sú priame údery pod pás pre finančne gramotných ľudí, ktorí si uvedomujú svoju zodpovednosť a platia svoje dlhy, šetria si na svoje bývanie a poistujú sa . Štát sa im za to odmeňuje napr. daňou z poistenia, ktorou trestá zodpovedných a podporuje nezodpovedných. Z toho mi vyplýva záver, že by sme sa mali snažiť dosiahnuť, aby tí, ktorí vykonávajú verejnú moc mali tiež finančnú gramotnosť na dostatočnej úrovni a mohli tak určovať tzv. **tón na vrchole**, ktorý by nasledovali všetci ostatní.

Tón na vrchole“ je termín, ktorý vznikol v oblasti účtovníctva a používa sa na opis všeobecnej etickej klímy vo vnútri organizácie, v súlade s nastavením , ktoré je schválené vedením organizácie. Spopularizované to bolo po sérii veľkých korporátnych účtovných škandálov, ktorých podstatou bolo, že vedenie spoločnosti sa správalo ekonomicky a eticky inak, ako odporúčalo svojim klientom a zamestnancom.

Dnes sa tento termín uplatňuje veľmi široko, a to aj v oblasti všeobecného riadenia, bezpečnosti informácií, práva a vývoja softvéru, a často sa používa na opis všeobecnej firemnej resp. štátnej kultúry, zavedenej vedúcimi predstaviteľmi organizácie, resp. štátu.

Mať dobrý tón na vrchole veľmi zjednodušene znamená, že tí ktorí majú rozhodovacie právomoci sa budú správať v súlade s tým, čo prikazujú resp. odporúčajú, svojim podriadeným, klientom , občanom ...atď. V prípade problematiky finančnej gramotnosti obyvateľstva to znamená, že ak vláda chce, aby boli ľudia finančne gramotní a teda aj zodpovední, mala by začať od seba.

Ako dosiahnuť aby“ tón na vrchole“ v oblasti financií fungoval “ ?

Vzdelávať tých, ktorí už sú pri moci je neskoro, preto by bolo treba mať páky na to, aby ich aktivity aspoň dodatočne podliehali posúdeniu expertov- na podobnom princípe ako funguje systém „hodnota za peniaze“ . Najbližšie k získaniu takéhoto vplyvu majú tie inštitúcie, ktoré vykonávajú verejnú moc a sú angažované tak pri tvorbe regulácie ako aj v projektoch zvyšovania finančnej gramotnosti a sú aj prítomní aj na tejto konferencii . Myslím tým hlavne ministerstvo školstva a NBS . Pokiaľ ide o NBS - napriek tomu, že existujúce projekty NBS na posilnenie finančnej gramotnosti majú zmysel , domnievam sa, že NBS by mala využiť svoje postavenie aj inak – realizovaním svojho práva spolupracovať pri tvorbe predpisov s príslušnými ministerstvami .

My ostatní máme k dispozícii všeobecne dostupné nástroje na ovplyvnenie legislatívy , ktorými sú pripomienkovanie návrhov zákonov a verejné vyjadrovanie sa k neuváženým vládnym ale aj poslaneckým návrhom, ktoré sú síce populárne, ale v rozpore s elementárnou finančnou logikou . Ak to však budeme robiť tak ako doteraz, bez inštitucionalizovanej podpory, má to slabú silu .

Preto by sme mali urobiť všetko preto, aby pripravovaná Rada pre finančnú gramotnosť mala také postavenie, ktoré by jej umožňovalo priamo vstupovať do legislatívneho procesu. Iným variantom je, aby táto rada, (resp. iný špeciálny orgán na to určený) mal právomoc posudzovať , či novoprijatý predpis nemá devastujúce účinky na finančné správanie ľudí a teda oslabovanie ich vôle zvyšovať si svoju finančnú gramotnosť .